

Iga asi siin ilma peal maksab midagi

Margus Mikomägi

Tõnu Lensment on Eesti vabariigi kultuuriministeeriumi teatrinõunik. Lõpetas 2000. aastal kõrgema lavakunstikooli lavastaja eriala. Selle suve augustis etendub Leigo Järveteatris Tõnu lavastus „Rooside sõda“. Selle on kirjutanud maailma kuulsaaim näidendite kirjutaja William Shakespeare ja Eesti teatrikriitik Andres Keil. Etenduses mängivad teiste seas kaasa lavakoolis lavastajaks õppiv Rapla poiss Uku Uusberg ja Järvakandi taustaga muusik Riho Sibul.

Tõnu Lensment, milline on summa, millega valmistakse ette suveteatri vabaõhuetendus?

Variante on seinast seinä. Mõnekümnest tuhandest (harrastusteatrid) kuni paari-kolme miljonini - kutseliste teatrite suurprojektid.

Täpseid võrdlusandmeid mul teile tuua ei ole, kuna mul tõepoolest puudub täpne üle-

vaade erinevate projektide tegelikest eelarvetest. Tean üsna paljude erateatrite suveprojektide kulusid/tulusid, kuid mitte päris sellel tasemel, nagu korraldajad ise oma kaustikusse kokku arvutavad. Mõningal määral oskan hinnata ka riigiteatrite suveprojektide maksumust ja kulu. Kuid ka sealt teatrite vahel adekvaatselt võrreldavat ülevaadet teha oleks natukene pikem ja põhjalikum töö.

Kas teatrite egiidi all tehtavad suveetendused on odavamad ette valmistada kui MTÜde tehtud suvenäitemängud?

Põhimõttelist vahet pole. Kui vaid ehk ses osas, et väiksed MTÜd on tihti säästlikumad ja talitavad ratsionaalselt. Samas on aga suurte institutsioonidel nende püsikaadri näol ressursse, mille abil saab minimeerida kulusid, mis tekivad projektiteatritel, kuna viimased peavad konkreetse ülesande

täitmiseks vastava tööjõu eraldi palkama.

Mis on vabaõhuetenduste juures kõige suurem kuluallikas?

Tööjõud - (hinnanguliselt) kuni 60%.

Reklaam - (hinnanguliselt) keskmiselt 15%.

Äkki te oskate öelda, palju maksis näiteks Jalaka, Kaljuste lavastus “Eesti ballaadid”?

Ei avaldaks neid numbreid... Kuigi tean.

Kas kultuurkapitalil on miski printsiip, mille järgi ta suveetendusi toetab?

Jah. Toetame valdavalt vaid kutselise tööjõu (näitlejad, lavastajad, kunstnikud) töötasustamist. Aga kindlasti mitte täies mahus.

Hetke huvi on tingitud sellest, et Raplamaal sellel suvel etenduva Varbola linnuseetenduse eelarveks ütleavad tegijad 1,2 miljonit

krooni, tuleva suve Mahtra sõja juubeliks valmiva vabaõhutüki jaoks plaanitakse juba 1,5 miljonit krooni... Kuidas sellesse suhtuda, kas see on palju, normaalne...?

Nii ja naa. Mahtra sõja lavastuse kohta tundub isegi üsna tagasihoidlik olevat.

Äkki on selline raha hoopis raharaiskamine...?

Nõus. Nii võib ju arvata. Kuid ise vaatate ka kindlasti televiisorit, loete raamatuid, vaatate mõnikord mõnd etendust - miks ja milleks te seda teete...? Äkki vajate midagi ja siis saate seda nende tegevuste kaudu. Kui nii, siis peame leppima tõsiasjaga, et iga asi siin ilma peal maksab midagi.

Milline on ühe lavastuse keskmine hind statsionaaris, milline vabas õhus?

Sellise võrdluse puhul peame statsionaaris valminud ja mängitava lavastuse otsekuuludele lisaks arvestama ka

“ROOSIDE SÕDA” LEIGOL

Ajad muutuvad, kuid kas meie muutume koos nendega? Viieteistkümnenda sajandi Inglismaal võitlevad kaks leeri – Punased ja Valged Roosid. Mõlemad on veendunud, et neil on õigus troonile, õigus võimule. Ja sellega koos käivale rahale, maavaldustele, kaunite daamide soosingule... Enam kui pool aastatuhandet on möödunud, kuid ometi on see, mida me täna enda ümber näeme – nii kodusel Eestimaal kui ka laias maailmas – hirmutavalt sarnane.

See on lavastus võimust, rahast, armastusest ja naisest. Armastusest võimu, raha, naiste ja iseenda vastu. Rahast, mis aitab osta võimu, võimust, mis toodab raha ja armastust. See on lavastus välistest asjadest. Mis, ometigi, sünnivad kellegi seest.

Ja kas on vahet, kas laval toimetavad suured Inglismaa kuningad või võiks see olla ükskõik kes meie hulgast?

Kui me vastust otsides vastust ei leiagi, siis leiame ehk hetke, mil endalt küsida - KAS TORMIS MURDUNUD PUU ON ODAV JA LIHTNE KÜTE VÕI LOODUSE IGIKESTEV, MÕNETI KURB RINGKÄIK?

Lavastuse lahingustseenid on vaatamängulisemad ja ehedamad kui Eesti lavadel seni nähtud. Kaasatud on militaarne rasketehnika - pommid lõhkevad, kuulid vinguvad!

Allikas: <http://www.leigo.ee/?id=8>

selle statsionaari ülalpidamise kulud jm kaasnevad kulud. Statsionaaris ja vabas õhus sündiva teatri kulud on sel juhul üsna sarnased. Vaba õhk

on võib-olla keskeltläbi umbes 10-20% kallim. Aga eks ta toob ka seda sama jagu rohkem piletitulu, kuna vaateaalid on üldjuhul suuremad.

Teater Pariisis on ülemängitud

Margus Mikomägi

Ene Rämmeld: „Ettepanek siinsest Pariisi teatrielust kirjutada on tore, aga ma ei pretendeeri, ega oska esile tuua midagi targemat kui seda, millest teatrikriitikud juba kooris räägivad. Välisajakirjandusest miski maha kirjutamine mulle ka ei meeldi...“

Pole enam ammu ka Eesti teatris midagi head näinud. Niisiis ma ei kujuta üldse ette, mida teatrist, Pariisi teatrist teile kirjutada?

Teater siin on viimasel ajal üliteatraalne, ülemängitud ja pretensioonikas. Ilmselt on see nii igal pool. Eestis ka, just eriti.

Palju on praegu laval näha tahtmist teha “SUURT” teatrit. Aga see pole enam huvitav, sest kõik juba ammu nähtud, kõikjalt paistab läbi suur enesenäitamise vajadus. Kahjuks pole selle vajaduse taga midagi.

Ainult Ervini (Õunapuu) asjad on mulle viimasel ajal Eesti teatris meeldinud („Adolf“ jne). Seal näeb tõelist pühendumist ja suurt annet.

Siin, Pariisis on praegu esil kas teksti peal asjad ja see ei ütle midagi teile või siis staaridega etendused, Alain Delon jpt, keda siis minnaksegi teatrisse vaatama. Vaatama sellepärast, et nad veel ikka elavad. Midagi “ekstra” huvitavat siinpool teatrites ei ole ja niisiis ma ei hakka midagi ka punnitama, et sellest üldse rääkida!“

Adolfist meis enestes. Müncheni öllekarevolutsiooni kibe vili*

„See on lugu ksenofoobiast meis enestes. Lugu (rahvuslikust) enesekesksusest. Mineviku läbi olevikku vaatav. Hoiatav. Ja, kahjuks, palju isiklikku, siin olevat äratundmist pakkuv.“

Ning kui Adolf Hitleri rohkem või vähem elutruu kuju lavale astumine on mõeldud julma, šokeeriva ja möödavaatamist mitte lubava kujundina, siis... mul on hea meel, et poliitiline eliit esietendusel kõrtsis, saalis, oli. Et ksenofoobsed märgid me ühiskonna poliitilisel tasandil ilmne- ma ei saaks hakata.“

Andres Keil Postimehes 13.09.2005

* Pip Uttoni näitemäng “Adolf”. Lavastaja Ervin Õunapuu, mängib Indrek Taalmaa. Esietendus 10. septembril 2005. aastal Tartus Püssirohukeldris.

Ene Rämmeld (sündinud 12. jaanuaril 1947)

Pärast abikaasa, filmirežissöör Vladimir-Georg Karasev-Orgusaare Läände jäämist mais 1976 taotles luba asuda mehe juurde Prantsusmaale, mis rahuldati alles jaanuaris 1981. Nelja ja poole aastase ooteaja kestel ei võimaldatud Rämmeldile Eestis enam erialast tööd.

Hiljem Prantsusmaal elades on Rämmeld esinenud eesti luulekavadega Euroopas, Ameerikas ja Austraalias. Aastast 1995 on Rämmeld töötanud Pompidou kultuurikeskuses.

Allikas: *Vikipeedia*

Pärjatud baleriin Luana Georg tantsis Rütmani galeriis

Margus Mikomägi

Mõni nädal tagasi andis president Toomas Hendrik Ilves rahvusoperi Estonia balletisolistile Luana Georgile üle noore kultuuritegelase preemia. Esimest korda läks see preemia tantsijale.

Kui teatrifotograaf Harri Rospu Rapla Rütmani galeriis oma balletist inspireerit fotonäitust avas, kutsus ta just selle baleriini avamist tantsuga ilmestama. See juhatus pisut enne, kui avalikkus teada sai, et Luana Georg suure ja tähtsaima preemiaga pärjati.

Harri Rospu ütleb küsimuse peale, et miks just Luana, et ei taha ega oska seda sõnastada. „Ma pildistan.“ Ta soo-

vitab lugeda Postimehest Tiit Tuumalu lugu baleriinist, öeldes, et seal on kõik öeldud.

„Georgi tantsust kiirgab sügavat elukogemust, enesesse süüvimist, tasast, sissepoole pööratud ekstaasi, mis ärat- tab tähelepanu, kuid ei ava end kohe – bravuurikus, väline efektitsemine, tehnika tehnika pärast, see kõik ei ole tema rida,“ kirjutab Tiit Tuumalu.

Luana Georgi enese hinnangul ei saagi tantsida nii, et lähed tööle, vaid ikka armastusega. Just seesama armastus kiirgas pealtvaatajateni, kui baleriin Raplas Rütmani galeriis tantsis.

Luana lõpetas balletikooli 1993. aastal. Tal on kaks last, 10aastane Eveli ja üheksa-aastane Henri. Baleriin on selle aja jooksul jõudnud teatrist loobuda ja taastulla.

Primabaleriin Luana Georg Rütmani galeriis.

MARGUS MIKOMÄGI fotod

“Kuid vaata, mees võib mõelda, mis ta tahab, mõelda enese kogu maailma isandaks või to elajad maa peal, meres ning õhus, mõelda maa, põrgu ja taeva kaduvat kui takutuusti tule Nii lendleb mehe mõte, ja kes võib visata võrkusid selle teele?”

Keegi ei saa Ameerika presidendiks

Margus Mikomägi

Oleme oma jalutuskäigul ku-sagil Kabelineeme, Eesti pre-sidendi poolsaare ninas, kui proua Helle Meri mulle äkit-selt sina ütleb. Ma kohe ei adu ja teietan teda paar korda veel. Koperdan mööda kivisid. Helle korjab klaasikilde. Ma nopin merest tühja ja veel terve šampanjapudeli. Helle räägib mere tööst. Hundikoer Mathias tahab mürada.

Poolsaart ümbritsevas udus kostab kajakate kisa ja udu-sireenid huilgavad. Räägime rebasest, keda Helle hommi-kul juba kohtas. Räägime kaevikutest ja muudest mili-taarmärkidest, mida pool-saar kaheksa aastat tagasi, kui Helle ja Lennart siin üm-berkorraldusi alustasid, täis oli. Tormist räägime ja me-rest näritud kallast kaeme. Tuulevaikust Kabelineemel peaaegu ei olegi.

Meri muudab saart uhkelt ja Helle hoiab sama uhkelt Kabelineeme tippu ja kogu poolsaarel tänaseks loodud kodu.

Paadikuuri suurte uste ees on liivavallid. Saarekese maa sees on alles veneaegne tuu-mavarjend. Helle ütleb, et ühekordseks kasutamiseks.

Kaunilt on kasvama läinud Prantsuse vabariigi presiden-di Jacques Chiraci 2001. aastal istutatud lõhisleheline tamm. Kohe-kohe hakkab õit-sema põosas, mille nimi on kuldvihm.

Helle, kas te, kas sa tahak-sid elada, jalad seinal, nii nagu ühe presidendiproua elu nähakse enamasti?

Ei taha, ei taha. Ma ei kju-ta ette. Ma olen pruun. Mär-t-sikuust juba olen väljas kõik päevad. Põlenud päikesest.

Mis see ikkagi on, mis ajab hommikuti välja muru niitma, trimmerdama, rohima, lõikama, pudelikilde ja mere kantud pudeleid kokku korjama?

Ei oska teisiti. Ma pean kogu aeg midagi tegema.

Näitleja töö, hea näitleja oma, on loominguline...
...pühendunud...

...ja kui näitleja enam teatrit ei tee, siis ta raamatupida-jaks üldjuhul ju ka ei hakka?

Rehkendusega ma ei saa hakkama, ei elus, ei koolis.

Kui palju siin õues puude ja põõsastega toimetamine looming on?

Ma olen seda teinud sellest ajast saadik, kui me siia tu-lime. Ma ei saa kuidagi pida-

ma... eriti eelmisel aastal oli see mulle suur enda maha-laadimise koht. Suhelda ju ei tahtnud kah.

Saan olla maadligi, vähe-malt siin. Kinnisvara halda-ja - uus elukutse mul. On ju?

Kinnisvara hallatakse sooviga see ükskord maha müüa, sul seda plaani ju pole.

Ei ole, mulle meeldib siin. Arhiiv on siin.

Mis Lennarti arhiivist saab?

See on organiseerimisel. Hoog on nii väike praegu. Va-nem poeg tegeleb sellega, isa palvel. Isiklik arhiiv tuleb ri-i-gi omast eraldada.

Meil on küll neid inimesi veel jäänud, kes on sügava kultuu-rihuviga ja arhivaari huviga tunnevad muret, mis saab. See on rahastamise taga kin-ni. Elu läheb nii kiiresti eda-si, on kiire-kiire alati. Tahe-takse kõike jõuda ja kõik on tegemata. Et teha, tuleb kuskilt otsast kinni haarata. Et tõsiselt teha... see nõuab pühendumist.

Milline oli kuuekümnendate aastate alguse Rapla?

See oli niisugune provints, et õudne.

Mingit nostalgiat ei teki?

Mitte mingit nostalgiat.

Ei olnudki sula- ja hiilgeaeg, ehitati ja elati kui enne-muiste.

Mis seal nii väga ehitati? Võimla, seda ju kah ei ehi-tatud võimlaks, kavalusega sai spordikooliks.

Provints? Miks provintsipli-ka tahtis pealinna näitle-jaks? Kust selline soov? Telekaid ju siis polnud.

Oli, oli. Telekad olid ümber meie maja. (*Helle Meri, siis veel Pihlak, elas Rapla alevi keskel seltsimaja vastas – MM.*) Side-kontoris oli televiisor, tule-tõrjes oli. Naabritädi töötas kooperatiivis, kõrvalmajas – seal oli ka. Mul oli valida. Vaatasin teatrietendusi ja neid otse tehtud telelavastu-si. Naabritädil käis Sirp, seda ma ka lugesin.

Mis iseloomustas Rapla provintslikkust?

Igaüks räägib ainult teis-test. Iseendaga ei tegelnud keegi. Külajutud. Tegeldi teistega.

Aga mille kasulikuga siis oleks võinud tegelda? Mis on kasulik?

Enda harimine ja teiste rõõ-muks elamine. Mind ei huvi-ta üldse, mida keegi minust arvab. Ma tean ise, mida ma väärt olen ja sellega on kõik -

Helle Meri Kabelineeme udus: „Minu soov on, et me hoiaksime üksteist ja oma maad.“

MARI METSA foto

asi lõppenud. Kui endast lugu pead, siis saad hakkama küll.

Ma väga tahtsin Raplast ära. Kui ma keskkooli lõpetas-in, siis Panso kooli vastuvõt-tu polnud. Kohe sügisel läk-sin tööle Tallinna. Tõusin Raplas kell viis hommikul üles, jalutasin bussi peale, bussiga jaama, rongiga Tal-linn-Väike jaama, sealt num-ber viis bussi peale ja siis Pi-rita tee 20.

Mida te seal tegite?

Seal oli teine keskkond. Ja siis oli järgmine suvi vastu-võtt. Ma ju tegin korvpalli nii kõvasti. Mind kutsuti Eesti koondisesse. Oleks makstud selle eest 110 rubla kuus. See oli siis varjatud elukutseline sport. Aga ma mõtlesin - oli selline jama aeg, kas teha

seda või mitte? Kas minna üheks aastaks? Ma ei läinud selle peale.

Juhan Viidinguga sattusite ühele kursusele, tema tuli ju hoopis teisest kultuuriruu-mist.

Muidugi, tal oli see slepp järel ikka väga pikk. Aga me sulasime kõik... muidugi kuu-lasime teda ammulisui... te-ma ekstsentrilisust, see oli nii armas kõik, seal ei olnud min-git vahetegemist.

Kas sa teatri hirmuunenä-gusid näed?

Ma ei ole neid kunagi näi-nud. Ei.

See tüüpiline, et ärkad ega tea, mis etendus läheb?

Ja ühtki sõna ei tule meel-

de. Need hirmud on siis, kui su silmad lahti on. Ma olin alati kaks tundi enne eten-dust teatris. Ma ei saanud otse tänavalt lavale astuda. Hirmsasti närvi ajas, kui kee-gi oli napsu võtnud.

No draamas oli võimas kaader - näitlejad Karm, Aren...

Eskola, Koppel, Talvi, Lüger, Järvet, Otsus – kõik lava-laudade ja filmi aristokraa-did.

Seal oli näitlejate raskeka-hurvägi, kui sa sinna läksid. Praegu enam selliseid ei ole?

Ma ei ütleks, et ei ole. Lut-sepp, tema on ju praegu kõik kokku. On Kaarel Karm ja Jüri Järvet. Meil on väga head

näitlejad praegu, noored tee-vad tublilt.

Ma käin üsna tihti teatris, kui on kutse. Parimad asjad olen kõik ära näinud.

Kuidas Lennart teatrisse suhtus?

Ta oli ju ise teatris tööta-nud. Teater oli meie veneaeg-se kultuuri alustala. Seal käi-sid koos hingelt eestlased. Näitlejad olid pooljumalad. Lennart ei öelnud kunagi näit-lejate kohta, et see või teine on halb näitleja.

(Ega sul külm ei ole, siin võib ilm hetkega muutuda...)

Mind väga viimasel ajal teatrisse ei vea. Olen valiv.

Oled valiv sellepärast, et sa ei oska enam puhas leht olla. Kui sa kunstinäitusele lähed,

ingivaks sitasitikaks. Vaata, ta võib mõelda surnuks Jumala, kuradid, inglid ja kogu inimsoo ja s ning pimeduse astuvat asemele, kus kõverkael kukk eluilmas enam Issanda koitu ei kuuluta.

Aleksis Kivi „Seitse venda“

s, kui ta pole Ameerikas sündinud

“Keisri hull” Draamateatris 1984. Eeva Mättik - Helle Pihlak, Timotheus von Bock - Rein Aren. HENNO SAARNE foto

kas sa siis oled nii ette valmistatud, et tead, mida tahad vaadata? Üllatusmoment, lapselik üllatusmoment... Sul on lapsepõlv otsas või?

Ju siis on.

Mul küll ei ole. Halb eten-dus annab ju ka elutarkust juurde.

Äkki teemad, millest teatris räägitakse, ei paku mulle enam midagi?

Teemad? Selle kohta ma ei oska midagi öelda. Kui vaatad pealkirja, kas sa siis tead, mida oodata. Ma ei tea, ei maksa seda teatriasja endale nii traagiliseks teha. Ole laps, kes laseb ennast üllatada ja üllatab ise teisi. Kui sa enda sisse ära kaod, siis ka teised inimesed ei ole sinust huvitatud enam.

Siis eladki, kurat, asotsiaalset elu, ei suhtle, ei võta osa... meelega.

Ongi jah. See on muidugi valiku küsimus. On ju inimesi, kellega väga tahaksid suhelda?

Jah on.

Näed, selles eas, kus me, khm-khm, praegu oleme, me laseme inimesed mitmekordsest filtrist läbi. Kunstis peab jääma vastutustundetu valik, sa lased ennast üllatada. Kui sa siis pettud, ei ole mingit hingepiina. Miks seda teatrimängu vaja on? Me mängime ju elus ka, elu jaoks õpime suhtlemiskunsti teatris. Näitlejal on jälle vastupidi - õpib elust, laseb läbi filtri ja selle eest makstakse raha.

Andrus Vaarik ütles, et teatrisse tulevad näitlejaks need inimesed, kes elus hakkama ei saa, et siis laval saavad elada. Mängida presidenti näiteks.

Ah soo! Ma ei usu seda selle eriala peale mõeldes. Sa võid olla tagantjärele tark. Sellepärast läksid teatrisse näitlejaks, et ei saanud elus partei esimene sekretär olla. See on absurd.

No esimest sekretäri saab kah ju hästi ja huvitavalt mängida. Panso lavastatud „Ühe koosoleku protokoll“.

See ei olnud üldse kehva lavastus.

Ei olnud, meile tegi see hirmsasti nalja. Eriti Itale (Everile) – „Mul on üks küsimus!“.

Mul on meeles, et seda pada ajamist oli huvitav vaadata.

(Pikk-pikk paus.)

Kui tähtsad eeskujud elus on?

Oi! Kui sa ei ole enesekeskne inimene, siis on nad väga tähtsad. Asi läheb siis hul-luks, kui hakkad neid dub-leerima, kui endal ei ole aru peas. Jäljendamiskunst on üks kehva variant. Oh, kehva variant jah. Niisugused väiksed füürerid jooksevad siin ringi. Mõne poliitiku kohta ütles Lennart vahel, et halb näitleja. Ega eneseimetlemiseks ei maksa palju aega võtta, siis jääb aeg seisma.

Keda sa silmas pead?

Ei ma pea kedagi silmas.

Miks rumalusel on suurem jõud kui tarkusel?

Rumalusel ei ole õigustust. Õigustust ei ole, aga ta võtab koha sisse, ta võtab hästi palju ruumi. Et teda minema ajada, see nõuab väga palju vaimujõudu.

Ma olen mõelnud, et Eestis on arvamusiidrite puudus.

Jah, on küll. See on sügava harituse puudus. Vähe on neid inimesi, kellel on olemas oma väärikus. Oma karisma.

Lepatriinud: Kabelineeme tipus oli rannaviirg ukerdavaid lepatriinusid täis. “Aeg-ajalt on selline pilt, aga mitte igal aastal,” ütles Helle Meri. MARI METSA foto

Ilmad soosivad sitikaid-satikaid, teiste hulgas ka lehetäisid, mis on lepatriinude üks põhitoit. Triinud võivad asjatundjate sõnul heal lehetäiaastal isegi mitu korda rohkem sigida kui tavaliselt. See võib seletada nende massilisust. Samas on lepatriinudel vahel tavaks rännata ja mõnikord võivad nad rändele sattuda ka juhuslikult õhuvoolude tõttu.

Ent mere kohale sattunult võivad triinud väsida ja kukkuda merre, mis nad siis randa uhub. Pildil on Eesti levinuim ja tuntuim lepatriinuliik seitsetäpp-lepatriinu, kes on meie triinudest üks rändealtimaid. Talle meeldib üldse rohkem lennata kui teistele lepatriinudele, kes maisema eluviisi tõttu inimestele vähem silma on hakanud. Üldse elab Eestis 51 lepatriinuliiki.

Mõned ju ei kaota ennast ka poliitikas?

Neid on vähe. See on enda saba söömine.

Üks president ei kaotanud ennast.

Üks jah, aga tema oli presidendid tööd teinud nii kaua, et kas ta oli ametlikult president või mitte, ta oli president nagunii.

Lennarti ema oli öelnud, kui ta oli keskkoolipoiss: „Sa oled nii tark, et võiksid saada Ameerika presidendiks.“ Isa ütles: „Ema, mida sa räägid. Keegi ei saa Ameerika presidendiks, kui ta pole Ameerikas sündinud.“ Sellised pere naljad.

(Niisuguseid päevi on siin väga vähe, kui tuul ei puhu.)

Sind ei kisu teatrisse tagasi?

Ei. Mõtlen nüüd, missugusel suurel laval ma olen olnud. Alguses oli mul see nali, et keegi ei jõua mulle punkti välja maksta. Ma ei ole 1993. aastast autot juhtinud, mul on hirm, et sõita, lii kluses olla, selleks peaksin harjutama. Tuhkagi ma muidu hakkama saaks. Ajaga kaotad kvalifikatsiooni. Ma võin siin tubateatrit teha, kui tahan. Näitleja elukutse on väga raske.

Minu jaoks ei olnud tol ajal teist võimalust, kui minna lavakunstikateedrisse. See oli kõige vabam kool üldse, mis Eestis oli. Ega Juhan (Viiding) ei tulnud sinna kooli ka sellepärast, et näitlejaks saada vaid. Ta oleks võinud minna kuhu tahes, kotiga anded seljas. Mida ta kõike oleks võinud. Õhkkond lavakas oli nii vaba, see oli nii ainult seal Toompeal. See koht vedas sellepärast ligi, vabaduse pärast.

Kui palju sa presidendi-prouana pidid näitlema?

Ei tohtinud näidelda. Kui hakata näitlema, siis on läbi. On läbikukkumine. Kes mind õpetas? Eesriie läks lahti ja etendus algas. Elu andis misan-stseenid. Minu asi oli, et abikaasa näeks alati välja nagu ponks. Minu asi oli olla alati presidendist samm tagapool.

Elada ikka tasub?

Absoluutselt, see on ainus võimalus. See on nii ilus, tore, naeratuses hommikul ärgeta.

Kas sa said nüüd targemaks kah?

Ma pean mõtlema. Näe, udu on hajunud.

Tagasiteel Viimsist Raplasse mõtlen Hasso Krulli me kultuuri iseloomustavale terminile „katkestuste kultuur“. Ja täna siin punkti pannes saan vastata: jah, sain targemaks, proua Helle Meri.

Helle Meri, neiuna Pihlak, sündinud 14. märtsil 1949, on elukutselt näitleja. Ta on kasvanud üles Harjumaal Rapla alevi sepa peres neljanda lapsena. Pärast keskkooli lõpetamist astus Helle Meri Tallinna Konservatooriumi lavakunsti osakonda. Saanud 1972. aastal kutselise näitleja diplom, mängis ta kakskümmend aastat Tallinnas Eesti Draamateatri laval.

Eesti publik ja teatrikriitika võtsid hästi vastu Helle Meri osatäitmised eesti klassikute August Kitzbergi ja Anton Hansen Tammsaare lavastustes. Tal on olnud edukaid rolle ka nüüdise aja eesti autorite Jaan Krossi ja Jaan Kruusvali näidendites. Helle Meri on mänginud muusikalides, laste- ja estraadietendustes ning filmides. Eesti Draamateatri trupi liikmena on ta käinud ringreisidel ja külalisetendustel Riias, Vilnius, Kiievis, Moskvas, Vladivostokis, Berliinis ja Torontos.

Helle Meri loobus näitlejatööst 1992. aasta aprillis, kui tema abikaasa, Eesti välisminister Lennart Meri, määrati Eesti Vabariigi esimeseks sõjajärgseks suursaadikuks Soomes.

Sama aasta sügisel toimusid taasiseseisvunud Eesti esimesed demokraatlikud valimised. 6. oktoobril 1992 andis Eesti Vabariigi president Lennart Meri Riigikogus oma ametivande. Sellest päevast peale on Helle Meri täitnud Eesti riigi pea abikaasa ülesandeid. Ta on saatnud president Merit välisvisiitidel ja ringsõitudel Eestis. Helle Meri eelistuste järgi on kujunenud taasiseseisvunud Eesti presidendi-etikett.

Helle Meri on 1985. aastal sündinud Tuule Meri ema.

Väljavõte ametlikust eluloost

Valgete kinnastega kultuurinimede marmortahvli kallal

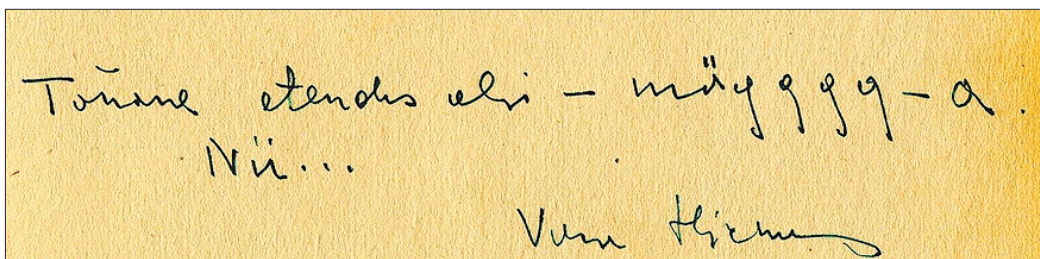
„Lauljaskond nii Märjamaa rajoonis kui ka mujal ootab tõhusamat abi ka oma rahvamajade juhtidelt. Rahvamajad peavad kujunema tõelisteks kultuurielu keskusteks, vastasel korral hakkavad neid funktsioone täitma õllepoed,“ kirjutab Gustav Ernesaks 1955. aasta jaanuari kultuurilehes Sird ja Vasar.

Kui ma ennast Jalaselt tulema asutan, räägib Madis Villand mulle loo, kuidas ta Hiiu maal muuseumis juhtus üht tooli liigutama, sellist vana, eksponaati, peenes keeles museaali, ja siis ta sai riielda, et isegi muuseumitegelased panevad tooli liigutamiseks valged kindad kätte. Madis rääkis ja samal ajal keeras suurde valgesse paberisse Gustav Ernesaksa külalisteraamatut. Selle raamatu kinkisid NSVL rahvakunstnikule 1958. aasta detsembris Tartu linna töötajad. Raamat on nahkköites, hõbedase monogrammiga. Usun, et üksnes raamatu välimus teeks ta ihaldusväärseks igale muuseumile.

Raamatu viimase sissekande on teinud Andres Vanapa 6. jaanuaril 1970. aastal. Ta kirjutab nõnda: *Lilled / Lumelill, / imeline linn. / Roos, / miks ilu alati on okastega koos. / Sirel, / miks vile mõnikord on kibe.*

Laulutaadi külalisteraamatus on kirjas ajalugu, meie kultuuri ajalugu. Ehk ei erinegi ta nii väga tavakülalisteraamatust oma sissekannete poolest. Ikka ju kogunevad külalised just pidulike sündmuste puhul. Koos käiakse sünnipäevadel, matustel ja oli, ja on kombeks öelda ilusaid sõnu tihti ka siis, kui asi nii ilus ei tundu.

Ernesaksa külalisteraamatu teeb hindamatuks seltskond, kes ennast sinna aas-

tate jooksul jäädvustas. Richard Ritsing, Jenny Siimon, Harald Uibo, Otto Roots, August Sang, Kersti Merilaas, Uno Laht, Epp Kaidu, Villem Kapp, Debora Vaarandi, Juhan Smuul, Lembit Rimmelgas, Mari Adamson, Aksel Pajupuu, Adamson Erik, Endel Aimre, Ivo Kuusk, Eri Klas, Tiia Loitme, Leo Normet, Emil Giles, Neeme Järvi, Olev Oja, Ullo Toomi, Aurora Semper, Agu Aarna... seda rida võiks jätkata.

Usun, et nii mõnigi oma lugemisega siamaani jõudnu küsib, kes need nüüd veel on? Kahjuks on nii. Suurt osa neist nimedest peaks teadma iga eestlane, neid mehi ja naisi, õigemini küll nende tehtut peaks õpetama me inimesed koolides.

Kui mõelda X noorte tantsu- ja laulupeo taustal sellele, et me suurmehe Gustav Ernesaksa pärand on tänaseks ilma mööda maha müüdud, siis on paslik tõdeda, et kultuurrahvaks saada soovivast

rahvast on saanud kaupmehed. „Ma kõnnin hallil lõpma-ta teel...“

Ja polegi ilmas miskit vahet, kas oled oma elu ajal Gustav Ernesaks või Kulli Mati (Rapla koloriitne paadi-alune ja joodik, enda sõnul Helle Pihlaku klassivend). Peaasi on elada.

Kõik kaob nagunii.

Gustav Ernesaks on 1963. aastal kirjutanud: „Kui vanadus peale kipub ja te endale juba pärja tahate tellida, siis minge pensionäride koori proovile ja kuulake: te sünnite taas ümber, kui kuulete koori nooruslikke naishääli.“

Siinkohal valgetes kinnastes kätega Eesti laulurahvale kaunist laulupidu soovides!

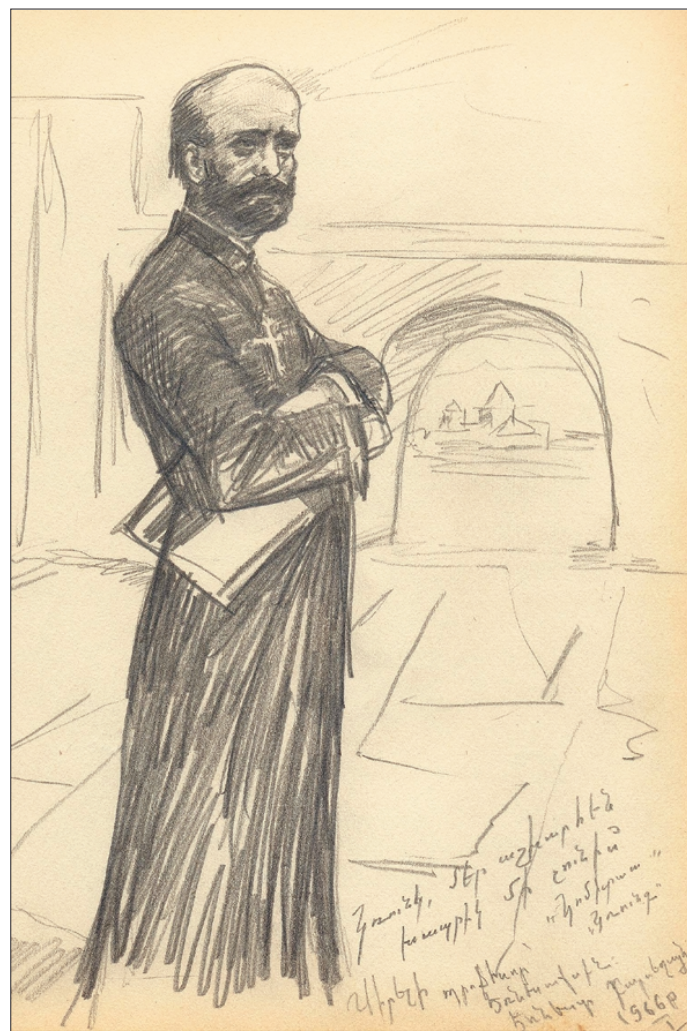
Margus Mikomägi

Ülal: Külalisteraamatu kirje, kus lrd oma käega fikseerinud oma legendiks saanud ütlemise „mõga kolme g-ga“, näitab, et mõga ka nelja g-ga kirjutada võib.

Gustav Ernesaks – helilooja ja koorijuht (12. detsember 1908 Peningi, Raasiku vald – 24. jaanuar 1993)
Kaarel Ird – Vana Hirmus, teatrijuht, lavastaja ja näitleja (27. august 1909 – 25. detsember 1986)
Juhan Smuul – kirjanik ja luuletaja (18. veebruar 1922 Koguva küla, Muhumaa – 13. aprill 1971)

* Kolm okupatsioonija suurkuju saavad muuhulgas kokku ühe osalise külalisteraamatus. Värgi hakkad uskuma Stalini saatlikku plaani aidata andekatel meestel sõjas ellu jääda ja lasta neil areneda, et siis kiita sotsialismi ja kommunismi viljastavaid tingimusi.

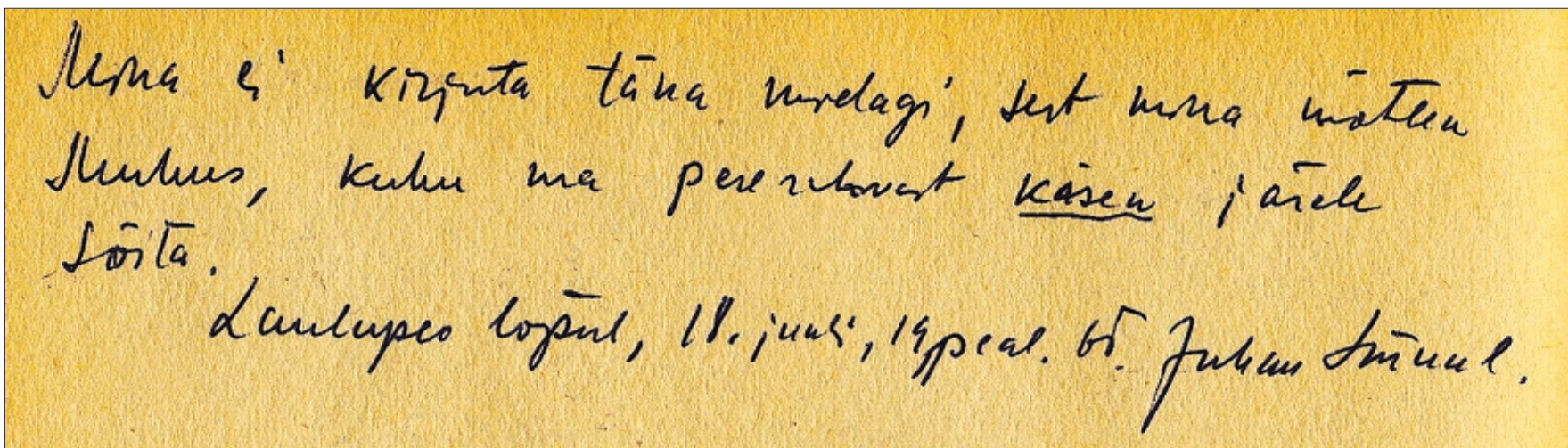
Paremal: 1966. aastal on NSVL rahvakunstnikul külas käinud kunstnik, või koguni preester, kes on raamatusse suure papi pildi joonistanud. Uuslegendide järgi ei tohtinud sellel ajal sõna „jõul“ ka suhu võtta, rääki-

mata suhtlemisest pappide või inimestega, kes pappe austasid.

* Külalisteraamatus on

kõrvuti kirjed näiteks prantsuse ja armeenia keeles, on läti- ja liivi-keelsed tekstid...

Koosolu tähtsad liiklusmärgid

Tõnis Mägi, muusik

Kas sinu maailm on samasugune nagu minu? Kas me ikka näeme maailma ühtemoodi? Kas värvid, varjundid, isegi vormid on identsed või on siiski mingeid erinevusi, nüansse? Kui on, siis kas need ongi

äkki põhjuseks, miks nii palju üksteisest mööda räägitakse, vaenuni välja?

Muidugi on igaühel erinev kultuuritaust ja haridustase, aga loogiliselt võttes peavad olema ka märgid, mis kehtivad kõigile eluteel liiklejaile ühiselt. Näiteks on välja kujunenud, et haritud inimene peab väga heaks heliloojaks Bachi, Mozartit. Samas pole ta Faure'ist kuulnudki. Järelikult pole suurem asi! Sama lugu on kunstnike, näitlejatega.

Kõigil on õigus kuulata muusikat, mis meeldib, vaadata maale, mis kütkestavad.

Sama käib raamatute, teatri, filmi kohta. Aga ainult sellega piirdudes võid jääda erakuks üksikul saarel. Meedia vaikib su lemmikutest ja kui mõnikord tahaksid seltskonnas rääkida viimati kuulatud Nusrat Fateh Ali Khani plaadist, saad aru, et kaasarääkijaid pole.

Ma ei tea, kuidas täpselt toimub valik, et just see kunstnik, kirjanik, muusik jääb aastakümneteks inimeste mälu. Aga selle valiku tulemusel muutuvad nad elutee liiklusmärkideks, ühisosa kandjaiks. Popmuusikas on küsitluste järgi näiteks maa-

ilma kõige rokim bänd praegu Queen!! Minu nimekirjas teda pole. Aga see polegi enam maitseküsimus – bändist on saanud ikoon.

1960ndate ikooniks said biitlid, kes meeldisid peaaegu kõigile. Ühel hetkel oli maailmas muusika, mis liitis miljonid inimesi, sõltumata nahavärvist või usust. Kõigile oli nende muusikas midagi arusaadavat. Kas see oli armastus? ALL YOU NEED IS LOVE. Hipiliikumine, Vietnami sõda, üliõpilasrahutused – need sündmused mõjutasid noori ja äkitselt oli tähtis olla koos.

Eestis on olnud selliseks kokkuliitmise fenomeniks ka laulupidu. Algselt saksa kultuuri jälgedes liikuv üritus sai endale sootuks teise tähenduse Nõukogude okupatsiooni aastatel. Lühidelt, Ernesaksa jt laule lauldi koos, pisarad silmis. Kord nelja aasta tagant sai sootsium kokku, et koos lauldes end kokku liita.

Nii on laulupeost saanud Eesti rahvuslik rituaal, olemoodi ikoon, eluteel liiklemise märk, mis püsib ajast aega. Seda ei arvustata, see peab jääma nagu on, et säiliks ühisosa, üksteise mõistmise kande-
depind.

Teater ja küljed on ajalehe Nädaline erileht. Ilmub 2006. a jaanuarist iga kuu esimesel laupäeval. Külgi toimetab Margus Mikomägi.

Tõnis Mägi ei kirjutanud neid mõtteid lehes avaldamiseks. Kirjutas enda jaoks ja sõpradega jagamiseks. „Vahel ma kirjutan mõtteid üles, et sest siis võib-olla kunagi saab mõni laulutekst või viisijupp...“ ütles ta. Teatrikülgede pealekäimisel oli ta nõus loo ilmumisega meie lehes.

Margus Mikomägi